

Downloaded via the EU tax law app / web

KONKLUŻJONIJIET TAL-AVUKAT ĠENERALI

KOKOTT

ippreżentati fil-15 ta' Jannar 2009 1(1)

Kawża C-357/07

TNT Post UK Ltd

The Queen

vs

The Commissioners of Her Majesty's Revenue & Customs

Talba għal deċiżjoni preliminari mressqa mill-High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court)

“Sitt Direttiva tal-VAT – Tranżazzjonijiet eżenti – Kunnett ta' 'servizzi postali pubbliċi' – Servizz universali – Prinċipju ta' newtralità fiskali”

I – Introduzzjoni

1. F'dawn il-proċeduri, il-High Court of Justice (England & Wales) (Administrative Court) qed titlob l-interpretazzjoni tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva dwar it-taxxa fuq il-valur miżjud (iktar 'il quddiem is-“Sitt Direttiva”) (2), li jipprovdi għall-eżenzjoni tas-servizzi pprovduti mis-“servizzi postali pubbliċi”. B'mod partikolari, għandu jiġi ddeterminat x'tifsira għandha tingħata lil dan il-kunnett f'suq illiberalizzat tas-servizzi postali.

2. Fil-kawża prinċipali, TNT Post UK Limited (iktar 'il quddiem “TNT”) toqgħezżjona għall-fatt li s-servizzi postali kollha pprovduti minn Royal Mail Group Limited (iktar 'il quddiem “Royal Mail”), il-fornitur ta' servizz universali fir-Renju Unit, huma eżenti mit-taxxa fuq il-valur miżjud (iktar 'il quddiem il-“VAT”), filwaqt li s-servizzi pprovduti mill-fornituri l-oħra kollha huma suġġetti għall-VAT. Fil-fehma tar-rikorrenti, ma għadux jeżisti “servizz postali pubbliku” fis-suq iiberalizzat kompletament tar-Renju Unit u għalhekk ma għadx hemm lok għal eżenzjoni. Jekk, għall-kuntrarju, l-eżenzjoni tapplika għall-fornitur ta' servizz universali, tqum il-kwistjoni ta' jekk għandhomx jiġu eżentati s-servizzi kollha tiegħu jew jekk għandhomx jiġu eżentati biss erti servizzi u, f'dan il-każ tal-aqwar, liema servizzi.

3. L-opinjoni jiet tal-Istati Membri li jgħadu sehem fil-proġedimenti jvarjaw b'mod konsiderevoli. L-opinjoni jiet ivarjaw minn qbil mal-prassi tar-Renju Unit sa nuqqas ta' qbil ma' kwalunkwe eżenzjoni f'suq illiberalizzat. Dan ifisser li ma tista' tingħata ebda garanzija li s-Sitt Direttiva qiegħda tiġi interpretata u applikata b'mod uniformi f'dan ir-rigward. Għaldaqstant, il-Kummissjoni diġà ressqet rikors għal ksur tat-Trattat kontra tliet Stati Membri, f'xi każijiet minnabba li ma japplikawx l-eżenzjoni u f'każijiet oħra minnabba li jestendu l-eżenzjoni (3).

4. Ir-risposti għad-domandi mqajma hawnhekk ma jaffettwawx biss il-konsumaturi privati li jużaw is-servizzi postali. Id-determinazzjoni tal-portata tal-eżenzjoni tista' taffettwa wkoll l-iżvilupp tas-swieq tas-servizzi postali fl-Istati Membri. Skont il-konkluzjoni li tasal għaliha l-Qorti tal-Ġustizzja, ir-risposti tagħha jistgħu jwasslu għal sitwazzjoni li ssażza il-fornitur ta' servizz universali stabbilit u li tagħmilha iktar diffiċli għal fornituri kompetituri li jistabbilixxu ruhom jew jista' jkollhom l-effett oppost.

II – Il-kuntest ġuridiku

A – Il-leġiżlazzjoni Komunitarja

5. L-Artikolu 13A tas-Sitt Direttiva, bit-titolu "Eżenzjonijiet għal ertu [erti] attivitajiet fl-interess pubbliku", jipprovdi, b'mod partikolari:

"1. Mingħajr preżudizzju għal disposizzjonijiet oħrajn tal-Komunità, l-Istati Membri għandhom jeżentaw li jgħin ta' kondizzjonijiet li huma għandhom jistabilixxu għal skopijiet biex jassiguraw l-applikazzjoni korretta u għara tat-tali eżenzjonijiet u tal-prevenzjoni ta' kwalunkwe evażjoni, evitar jew abbuż possibbli:

a) il-provvista bis-servizzi [mis-servizzi] postali pubbliċi ta' servizzi barra t-trasport tal-passiżżieri u s-servizzi tat-telekomunikazzjoni, u l-provvista ta' l-oġġetti indentali magħhom [għalihom]; [...]" (4)

6. Id-Direttiva 97/67/KE (iktar 'il quddiem, id-"Direttiva Postali") (5) tistabbilixxi regoli uniformi għas-suq intern tas-servizzi postali. Hija tirregola, b'mod partikolari, il-kundizzjonijiet għall-provvista ta' servizz postali universali.

7. L-Artikolu 2 tad-Direttiva Postali jinkludi, fost oħrajn, id-definizzjonijiet segwenti:

"2. *network pubbliku postali*: is-sistema ta' organizzazzjoni u riżorsi ta' kull xorta u/ati mill-fornitur/i ta' servizz universali għall-iskopijiet b'mod partikolari ta':

– l-ikklerjar ta' oġġetti postali koperti b'obbligazzjoni ta' servizz universali minn punti ta' aċċess mat-territorju kollu,

– ir-routing u l-għarr ta' dawk l-oġġetti mill-punt ta' aċċess tan-network postali għa' l-entru ta' tqassim,

– it-tqassim lill-indirizzi murija fuq l-oġġetti;

[...]

13. *fornitur ta' servizz universali*: l-entità pubblika jew privata li tipprovdi servizz universali postali jew partijiet minnhom fi Stat Membru, li l-identità tagħha tkun għet innotifikata lill-Kummissjoni skond l-Artikolu 4 [...]"

8. L-obbligi tal-Istati Membri fir-rigward tal-provvista ta' servizz universali huma stabbiliti, b'mod partikolari, fl-Artikolu 3 tad-Direttiva 97/67/KE, li jinkludi d-dispożizzjonijiet segwenti:

“(1) L-Istati Membri għandhom jiġuraw li l-konsumaturi jgawdu d-dritt ta' servizz universali li jinvolvi il-provvista permanenti ta' servizz postali ta' kwalità speċifikata fil-punti kollha fit-territorju tagħom bi prezzijiet li jistgħu jiġi allsu mill-konsumaturi kollha.

(2) Għal dan l-iskop, l-Istati Membri għandhom jieħdu passi sabiex jagħmlu ert li d-densità tal-punti ta' kuntatt u l-punti ta' aċċess jkunu jgħis l-aktar iet tal-konsumaturi.

(3) Għandhom jieħdu passi sabiex jiġuraw li l-fornitur/i ta' servizz universali jggarantixxi/u kull jum tax-xogħol u mhux anqas minn amest ijiem fil-ġimgħa, li f'irkostanzi jew kondizzjonijiet ġeografiċi meqjusa b'ala eżġenzjali mill-awtoritajiet nazzjonali regolatorji, b'ala minimu:

– ikklerjar wiegħed;

– kunsinna waħda lid-dar jew fond ta' kull persuna fiżika jew ġuridika jew, permezz ta' deroga ta' kondizzjonijiet fid-dikrezzjoni ta' l-awtorità nazzjonali regolatorja, kunsinna waħda lill-istallazzjonijiet adattati [...]

(7) Is-servizz universali kif deskritt f'dan l-Artikolu għandu jkopri kemm servizzi nazzjonali u dawk bejn fruntiera u oħra.”

9. Sad-dwul fis-sew tad-Direttiva 2008/6/KE (6) fis-27 ta' Frar 2008, l-Artikolu 7(1) tad-Direttiva 97/67 kien jipprovi kif e:

“Sa fejn neessarju sabiex jiġi assigurat il-manteniment ta' servizz universali, Stati Membri jistgħu ikomplu jirriervaw servizzi għall-provditur(i) tas-servizz universali. Dawk is-servizzi għandhom ikunu llimitati għal clearance, organizzazzjoni, trasport u kunsinna ta' oġġetti ta' korrispondenza domestika u korrispondenza għal ewwa trans fruntiera, kemm b'kunsinna aċċelerata u kemm jekk le, fil-limiti ta' kemm il-pi u kemm il-prezz li eġġin. Il-limitu tal-pi għandu jkun 100 gramma mill-1 ta' Jannar 2003 u 50 gramma mill-1 ta' Jannar 2006. Dawn il-limiti tal-pi m'għandhomx japplikaw mill-1 ta' Jannar 2003 jekk il-prezz huwa ugħali għal, jew iktar minn, tliet darbiet it-tariffa pubblika għal oġġett ta' korrispondenza fl-ewwel livell tal-pi tal-kategorija l-iktar mgħaħla, u, mill-1 ta' Jannar 2006, jekk il-prezz huwa ugħali għal, jew iktar minn, darbtejn u nofs din it-tariffa [...]”.

B – *Il-leġiżlazzjoni nazzjonali*

10. Fir-Renju Unit, l-eżenzjoni ta' servizzi postali, prevista fis-Sitt Direttiva, iet implementata bl-Artikolu 31(1) flimkien mal-Items 1 u 2 tal-Group 3 ta' Schedule 9 tal-Value Added Tax Act 1994 (Att dwar it-Taxxa fuq il-valur miġjud tal-1994, iktar 'il quddiem, l-“Att dwar il-VAT tal-1994”), kif emendat fl-2000. Skont dawn id-dispożizzjonijiet, it-trasport ta' pakketti postali mill-Post Office Company u l-provvista, mill-Post Office Company, ta' kwalunkwe servizzi b'konnessjoni mat-trasport ta' pakketti postali huma eenti mill-VAT.

11. Il-“Post Office Company” hija Royal Mail Holdings plc li, b'ala kumpannija holding, mhijiex attiva fil-kummer. Madankollu, kif stqarret il-qorti tar-rinvju, il-Commissioners for Revenue and Customs estendew l-eżenzjoni li tgawdi minnha l-“Post Office Company” ta' l-Att dwar il-VAT tal-1994 kif emendat bil-Postal Services Act 2000 (Att dwar is-Servizzi Postali tal-2000, iktar 'il quddiem, l-“Att dwar is-Servizzi Postali tal-2000”) għal kull kumpannija sussidjarja mi'muma kompletament minn Royal Mail Holdings plc li tipprovi servizzi postali.

12. L-Artikolu 4 tal-Att dwar is-Servizzi Postali tal-2000 jiddefinixxi “servizz postali universali”.

Dan jinkludi servizz postali, li b?ala prin?ipju jkopri l-punti kollha fit-territorju nazzjonali, li g?andu jiggarrantixxi (i) mill-inqas kunsinna kull jum tax-xog?ol fid-dar jew il-fond ta' kull persuna fir-Renju Unit u (ii) mill-inqas ?abra wa?da ta' pakketti postali kull jum tax-xog?ol mill-punti ta' a??ess stabbiliti g?al dan il-g?an. Barra minn hekk, b?ala parti mis-servizz universali g?andhom ji?u pprovduti, b'mod partikolari, servizz ta' trasport ta' pakketti postali rilevanti minn post g?al ie?or u s-servizzi in?identali ta' ri?eviment, ?bir, issortjar u kunsinna ta' tali pakketti, u dan bi prezzijiet li jistg?u jit?allu mill-konsumaturi kollha ddeterminati skont tariffa pubblika uniformi g?ar-Renju Unit kollu.

13. G?all-finijiet tal-Att dwar is-Servizzi Postali tal-2000, tikkwalifika b?ala fornitur ta' servizz universali kull persuna li l-identit? tag?ha ?iet innotifikata b?ala tali mis-Secretary of State rilevanti lill-Kummissjoni Ewropea inkonformit? mal-Artikolu 4 tad-Direttiva Postali u li ?iet informata b'dan.

III – Il-fatti, id-domandi mag?mula u l-pro?edura

14. Is-suq postali tar-Renju Unit ?ie lliberalizzat fl-1 ta' Jannar 2006. Kull applikant adegwat jista' jing?ata li?enzja rilevanti g?at-trasport ta' o??etti postali ming?ajr limitazzjonijiet fir-rigward tal-pi?.

15. Fil-pre?ent, Royal Mail hija l-uniku fornitur ta' servizz universali fir-Renju Unit innotifikat lill-Kummissjoni. Skont il-li?enzja mog?tija g?al dan il-g?an, Royal Mail g?andha tissodisfa numru ta' kundizzjonijiet, u b'mod partikolari g?andha ti?gura li l-punti kollha fit-territorju tar-Renju Unit ikunu pprovduti b'servizzi postali b'tariffi uniformi u li jistg?u jit?allu mill-konsumaturi kollha.

16. Barra minn hekk, fil-provvista ta' servizzi postali, Royal Mail hija marbuta li to?loq netwerk suffi?jenti ta' punti ta' a??ess g?all-pubbliku ?enerali, li ti?gura kunsinna f'kull indirizz fir-Renju Unit u ?abra ta' o??etti postali minn kull punt ta' a??ess f'kull jum tax-xog?ol u kif ukoll li tissodisfa ?erti standards ta' kwalit?, b'mod partikolari kunsinna rapida ta' ittri mibg?uta b'posta tal-ewwel klassi, b?ala regola ?enerali fil-jum tax-xog?ol ta' wara.

17. In-netwerk postali integrat li Royal Mail i??omm fit-territorju kollu tar-Renju Unit jaqdi madwar 27 miljun indirizz, 113 000 kaxxa tal-ittri, 14 200 uffij?ju postali u 90 000 negozju, sitt ijiem fil-?img?a. Royal Mail timpjega madwar 185 000 ru? fir-Renju Unit.

18. Madwar 90 % tal-attivitajiet ta' Royal Mail, per?entwali kkalkolata abba?i tad-d?ul u wara li jittie?ed inkunsiderazzjoni n-negozju tal-ittri mibg?uta bil-posta, huma su??etti g?al regolamenti u kundizzjonijiet li huma imposti biss fuq Royal Mail u li ma huma imposti fuq ebda fornitur ta' servizzi postali ie?or li jopera fir-Renju Unit.

19. Minn Di?embru 2002, TNT g?andha li?enzja sabiex tipprovdi servizzi postali u, b?ala konsegwenza tal-liberalizzazzjoni, tista', b?al Royal Mail, tittrasporta l-ittri kollha ming?ajr limitazzjoni fir-Renju Unit. Fil-pre?ent, TNT tipprovdi biss servizzi "upstream". Dawn jinkludu l-?bir, l-issortjar mekkanizzat u, f'?erti ka?ijiet, manwali, u l-ippro?essar tal-posta u l-kunsinna tag?ha f'punti ta' a??ess ?entrali li huma mi?muma minn Royal Mail.

20. Royal Mail u TNT huma me?tie?a j?allu mi?ata g?al-li?enzja li hija bba?ata fuq id-d?ul mill-bejg?. Madankollu, u?ud mill-kundizzjonijiet tal-li?enzja ta?-?ew? fornituri ta' servizz postali huma sostanzjalment differenti. Royal Mail hija su??etta, b'mod partikolari, g?al rekwi?iti iktar estensivi fir-rigward tal-kontroll tal-prezzijiet, tal-frekwenza tas-servizz, tal-kopertura, tal-a??ess tal-konsumaturi, tal-istandards ta' kwalit?, ta' kif ji?u ttrattati l-ilmenti u tal-arran?amenti g?al tibdil fit-termini u l-kundizzjonijiet g?all-provvista tas-servizzi postali.

21. Barra minn hekk, ta?t il-li?enzja tag?ha, Royal Mail hija obbligata tipprovdi lil TNT b'servizzi

“downstream”. Dawn jinkludu t-trasport u l-kunsinna lid-destinatarji ta' posta li TNT tikkunsinna fil-punti ta' a??ess ?entrali ta' Royal Mail wara li tkun issortjatha preliminarjament u ppro?essatha.

22. Filwaqt li l-Att dwar il-VAT tal-1994 fil-ver?joni attwali tieg?u je?enta lil Royal Mail mill-VAT fuq it-trasport ta' pakketti postali, fornituri ta' servizz postali o?ra b?alma hija TNT huma obbligati j?allsu, ming?ajr limitazzjoni, il-VAT bir-rata standard ta' 17.5 % fuq is-servizzi pprovduti minnhom.

23. Skont il-kalkoli ta' TNT, il-posta kummer?jali tammonta g?al madwar 85 % tal-volum kollu tal-posta fir-Renju Unit. Madwar 40 % ta' din il-posta tori?ina min-negozji li ma jistg?ux jirkupraw il-VAT tal-input kollha m?allsa minnhom, negozji b?alma huma, b'mod partikolari, il-fornituri ta' servizzi finanzjarji, li jirrappre?entaw is-suq prin?ipali ta' TNT g?all-posta kummer?jali. G?alhekk, huwa fl-interess ta' TNT li tnaqqas l-ammont tal-VAT li hija obbligata tiffattura lill-konsumaturi kummer?jali tag?ha.

24. G?alhekk, TNT ippre?entat rikors quddiem il-High Court of Justice (England & Wales) (Administrative Court) g?al st?arri? ?udizzjarju tal-legalità tal-e?enzjoni mill-VAT li tgawdi minnha Royal Mail ta?t il-Group 3 ta' Schedule 9 tal-Att dwar il-VAT tal-1994. F'dawk il-pro?eduri, il-High Court, b'digriet tat-12 ta' Lulju 2007, g?amlet id-domandi preliminari segwenti lill-Qorti tal-?ustizzja:

1) a) Kif g?andha ti?i interpretata l-fra?i 'is-servizzi postali pubbli?i' fl-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva tal-VAT (Direttiva 77/388/KEE) (issa l-Artikolu 132(1)(a) tad-Direttiva 2006/112)?

b) L-interpretazzjoni ta' dik l-espressjoni hija affettwata mill-fatt li s-servizzi postali fi Stat Membru kienu liberalizzati, li m'hemmx servizzi rri?ervati fis-sens tad-Direttiva tal-Kunsill 97/67/KE, kif emendata, u li huwa rikonoxxut fornitur wie?ed ta' servizz universali li ?ie nnotifikat lill-Kummissjoni skont din id-direttiva (b?alma hija Royal Mail fir-Renju Unit)?

?) Fi?-?irkustanzi tal-ka? pre?enti (li huma msemmija f'(b) iktar 'il fuq) dik l-espressjoni tinkludi

(i) biss l-uniku fornitur ta' servizzi universali rikonoxxut (b?alma hija Royal Mail fir-Renju Unit) jew

(ii) anki operatur postali privat (b?alma hija TNT Post)?

2) Fi?-?irkustanzi tal-kaw?a pre?enti, l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva tal-VAT (issa l-Artikolu 132(1)(a) tad-Direttiva 2006/112) g?andu ji?i interpretat b?ala li je?tie? jew jippermetti lil Stat Membru li je?enta s-servizzi postali kollha pprovduti mis-'servizzi postali pubbli?i'?

3) Jekk Stati Membri huma me?tie?a jew permessi li je?entaw xi servizzi, i?da mhux is-servizzi kollha, ipprovduti mis-'servizzi postali pubbli?i', b'referenza g?al liema kriterji g?andhom ji?u identifikati dawk is-servizzi?"

25. Fil-pro?edura quddiem il-Qorti tal-?ustizzja, ?ew ippre?entati osservazzjonijiet minn TNT, minn Royal Mail, mill-Gvern Irlandi?, mill-Gvern Grieg, mill-Gvern ?ermani?, mill-Gvern Finlandi?, mill-Gvern Svedi?, mill-Gvern tar-Renju Unit u mill-Kummissjoni.

IV – Anali?i legali

A – L-ewwel domanda

26. L-ewwel domanda hija maqsuma fi tliet partijiet li jiena se ne?amina flimkien. L-g?an ta' din id-domanda huwa, essenzjalment, li ti?i ddeterminata l-portata *ratione personae* tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva. Skont din id-dispo?izzjoni, l-Istati Membri g?andhom je?entaw “il-provvista bis-servizzi [mis-servizzi] postali pubbli?i ta' servizzi barra t-trasport tal-passi??ieri u s-

servizzi tat-telekomunikazzjoni, u l-provvista ta' l-oġġetti inidentali magħhom [għalihom]" mill-VAT.

27. Il-High Court tixtieq tkun taf ukoll jekk, f'suq ta' servizzi postali liberalizzati kompletament jistax ikun hemm "servizzi postali pubbliċi" li s-servizzi tagħhom ikunu eżenti u, jekk dan ikun il-każ, liema fornituri ta' servizzi postali huma koperti minn dan il-kunċett.

28. TNT, il-Gvern Finlandiż u l-Gvern Svediż isostnu, b'riferiment għall-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Geelhoed fil-kawża Dansk Postordreforening (7), li l-eżenzjoni ta' servizzi postali ma għadhiex ġustifikata wara t-tneġġija tar-riserva ta' erti servizzi. Royal Mail, l-Istati Membri l-oġra li għamlu osservazzjonijiet u l-Kummissjoni jsostnu, mill-banda l-oġra, li, f'dawn iż-żirkustanzi, il-fornitur (jew fornituri) ta' servizz universali għandu jiġi kkunsidrat bħala servizz postali pubbliku li s-servizzi tiegħu huma eżenti.

– Interpretazzjoni tal-kunċett ta' "servizz postali pubbliku" fid-dawl tal-kuntest regolatorju u fid-dawl tas-sens u l-iskop tal-eżenzjoni

29. Preliminarjament, għandu jingħad li l-eżenzjonijiet elenkati fl-Artikolu 13A tas-Sitt Direttiva jikkonfermaw attivitajiet imwettqa fl-interess pubbliku, kif jirriżulta anki mit-titolu tal-Artikolu 13A. Minbarra servizzi postali, servizzi ta' kura medika u soġjali u servizzi fl-oqsma tar-reliġjon, tal-edukazzjoni, tal-kultura u tal-isport huma wkoll eżenti mill-VAT ta't id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 13A.

30. L-aspett komuni ta' dawn is-servizzi huwa li jissodisfaw żewġijiet bażiċi tas-soġġet u żafna drabi jingħataw minn korpi pubbliċi li l-għan tagħhom mhuwiex li jiġeneraw profitt. Fl-1977, il-leġislatur Komunitarju inkluda, fost dawn il-żewġijiet bażiċi, il-provvista ta' servizzi postali. Dawn is-servizzi essenzjali huma intiżi li jiġu pprovduti lill-pubbliku ġenerali bi prezz raġonevoli u mingħajr iż-żieda tal-VAT (8).

31. Minn naġa, fl-għajla tas-servizzi li kellhom jiġu eżentati mill-VAT ta't l-Artikolu 13 tas-Sitt Direttiva, il-leġislatur Komunitarju ġa bħala l-punt tat-tluq tiegħu l-eżenzjonijiet li kienu diġà jeżistu fl-Istati Membri fil-mument meta żiet adottata s-Sitt Direttiva. Min-naġa l-oġra, huwa pprova jillimita n-numru ta' eżenzjonijiet peress li dawn jikkostitwixxu eżenzzjoni għall-prinċipju ġenerali li l-VAT għandha tkun imposta fuq is-servizzi kollha pprovduti bi żlas minn persuna taxxabbli (9).

32. Minħabba li l-eżenzjonijiet għandhom in-natura ta' deroga, huma għandhom jiġu interpretati b'mod strett (10). Għalhekk, l-Artikolu 13A ma jkoprix kull attività mwettqa fl-interess pubbliku iġda dawk biss li huma elenkati u deskritti f'dettall kunsiderevoli f'din id-dispożizzjoni (11). Madankollu, dan ma jfissirx li t-termini użati sabiex jiġu speċifikati l-eżenzjonijiet imsemmija fl-Artikolu 13 għandhom jiġu interpretati b'tali mod li dawn l-eżenzjonijiet jiġu mħallda mill-effett intenzjonat tagħhom (12).

33. Sabiex jillimitaw iktar il-portata tagħhom, żafna mill-eżenzjonijiet jeżiżu li s-servizzi jkunu pprovduti minn persuni jew korpi partikolari. Il-kura medika, pereżempju, hija eżenti biss meta tingħata minn professjonisti mediċi (Artikolu 13A(1)(?) tas-Sitt Direttiva) (13).

34. Numru ta' eżenzjonijiet oġra japplikaw biss meta s-servizzi kkonfermati jingħataw minn korpi rregolati mid-dritt pubbliku jew minn erti stabbilimenti oġra li huma rikonoxxuti mill-Istat (ara l-Artikolu 13A(1)(b), (g), (h), (i), (n) u (p) tas-Sitt Direttiva). Din il-limitazzjoni hija bbażata fuq il-premessa li huwa biss meta dawn is-servizzi jingħataw minn istituzzjoni kkontrollata mill-Istat li jeżisti interess pubbliku speġjali li jiġi ġustifika eżenzjoni. Kontroll mill-Istat jista' jggarantixxi, b'mod partikolari, il-kwalità tas-servizz u li l-prezz tiegħu jkun raġonevoli.

35. Bl-istess mod, fir-rigward tal-eżenzjoni ta' servizzi postali ta't l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva, il-Qorti tal-Ġustizzja diġà osservat, fis-sentenza *Il-Kummissjoni vs Iżżermanja* (14), li din id-dispożizzjoni tkopri biss servizzi li jingħataw minn servizzi postali pubbliċi mill-aspett ta' organizzazzjoni. Is-servizzi eżentati ta't l-Artikolu 13A mhumiex iddefiniti b'riferiment għal kriterji purament materjali jew funzjonali (15).

36. Il-formulazzjoni tal-Artikolu 13A(1)(a) tiġura għalhekk li jiġu eżentati biss is-servizzi pprovduti direttament lill-konsumaturi mill-organizzazzjoni postali nfisha. Għall-kuntrarju, servizzi sekondarji li terzi jipprovdu lill-organizzazzjoni postali, bħal pereżempju t-trasport ta' oġġetti postali bil-ferrovija jew bl-ajru bejn uffiċċji postali differenti, mhumiex eżenti (16).

37. Mill-banda l-oġra, mill-uġu tat-terminu "pubbliku" fl-espressjoni "servizz postali pubbliku", il-Qorti tal-Ġustizzja ma kkonkludietx li dan jirreferi biss għall-fornituri tal-Istat. Għall-kuntrarju, hija esprimiet il-fehma li l-eżenzjoni tapplika wkoll fir-rigward ta' servizzi pprovduti minn imprija privata li għandha liżenzja (17). B'differenza minn eżenzjonijiet oġra, l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva ma jitolb, speċifikament, li s-servizzi postali jiġu pprovduti minn *korp irregolat mid-dritt pubbliku*.

38. Huwa minnu li, meta ġiet adottata s-Sitt Direttiva fl-1977, lanqas ma kien meħtieġ li ssir distinzjoni bejn fornituri tal-Istat u fornituri privati peress li f'dak iż-żmien is-servizzi postali kienu prinċipalment ipprovduti biss minn fornituri tal-Istat ta't monopolju.

39. Minn dak iż-żmien, madankollu, l-organizzazzjoni tas-servizzi postali nbidlet b'mod kunsiderevoli. Bl-implementazzjoni matul is-snin tad-Direttiva Postali, il-monopolji tal-Istat ġew gradwalment eliminati u s-suq infetaħ għall-kompetizzjoni minn fornituri oġra.

40. Ma jkunx konsistenti mal-għanijiet tas-Sitt Direttiva jekk l-eżenzjoni mill-VAT f'dan il-qasam tiġi rriżervata esklużivament għal fornituri ta' servizzi postali li jappartjenu lill-Istat jew jekk l-eżenzjoni ma tiġi applikata fejn ma jkunx għad hemm fornitur tal-Istat. Għall-kuntrarju, impriji kummerċjali wkoll jistgħu, bħala prinċipju, jikkostitwixxu servizz postali pubbliku fis-sens tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva sa fejn jipprovdu servizzi postali fl-interess pubbliku minflok jew flimkien mal-fornitur preżedentement monopolistiku tal-Istat (18).

41. Kif jirriżulta mill-pożizzjoni tal-eżenzjoni fl-Artikolu 13A tas-Sitt Direttiva, is-sens u l-iskop tagħha huma li tiġi evitata l-impożizzjoni tal-VAT b'tali mod li jiġi diċiedu l-prezzijiet tas-servizzi postali li huma kkunsidrati bħala parti mis-servizzi pubbliċi u li l-provvista tagħhom bi prezz raġonevoli hija għalhekk fl-interess ġenerali (19).

42. Dan l-għan ma tilifx l-importanza tiegħu minħabba l-liberalizzazzjoni tas-suq għal servizzi postali.

43. Għalhekk, l-Artikolu 2(2) tad-Direttiva Postali jassumi li għadu jeżisti "network pubbliku postali" u jiddefinixxi dan in-network bħala s-sistema ta' organizzazzjoni u riżorsi ta' kull xorta uġati mill-fornitur(i) ta' servizz universali. L-Artikolu 3 tad-Direttiva Postali jiġura li, anki jekk ma jkunx hemm monopolju postali tal-Istat, il-konsumaturi għandhom igawdu mid-dritt għal servizz universali li jkopri l-provvista permanenti ta' servizz postali ta' kwalità speċifika fil-punti kollha fit-territorju tagħhom bi prezzijiet li jistgħu jiġi allsu mill-konsumaturi kollha. L-Artikolu 12 jeżi li l-prezzijiet għal servizzi li jagħmlu parti mis-servizz universali jkunu prezzijiet li jistgħu jintlaqqu u li jirriflettu l-ispejje u jagħti s-setgħa diskrezzjonali li dawn il-prezzijiet jiġu fformulati bħala tariffa uniformi applikabbli fit-territorju nazzjonali kollu.

44. Permezz ta' dawn ir-reqwiżiti għas-servizz universali, il-leġislatur Komunitarju speċifika liema huma dawk is-servizzi li għandhom interess pubbliku partikolari. Madankollu, id-Direttiva

Postali tistabbilixxi biss rekwiżiti minimi f'dan ir-rigward (20). Dan ifisser li mid-dispożizzjonijiet tagħha ma tista' tinsilex ebda konklużjoni dwar liema fornituri u liema servizzi jaqgħu fil-portata tal-eżenzjoni mill-VAT fil-kuntest regolatorju partikolari ta' Stat Membru.

45. Barra minn hekk, kif josserva l-Gvern Svedi, id-Direttiva Postali u s-Sitt Direttiva għandhom jiġu kklassifikati b'ala direttivi li jappartjenu għal "ew" kuntesti regolatorji pjuttost differenti u li s-suqetti rregolati minnhom huma differenti. Id-Direttiva Postali tiffirma l-qafas ġenerali għall-organizzazzjoni tas-swieq postali u ma tagħmel ebda riferiment għat-trattament fiskali tas-servizzi postali fejn tidhol il-VAT. Min-naħa tagħha, is-Sitt Direttiva tintroduxi sistema tal-VAT komuni għall-Komunità kollha u tikkonferma s-servizzi postali b'mod sekondarju biss.

46. Madankollu, dan ma jipprekludix li fl-interpretazzjoni tas-Sitt Direttiva jittieged inkunsiderazzjoni r-raġunament li fuqu huma bbażati d-dispożizzjonijiet tad-Direttiva Postali dwar is-servizzi universali pprovduti min-network pubbliku postali. Dan minnabba li l-intenzjonijiet ta-"ew" direttivi jikkoincidu fuq dan il-punt: l-intenzjoni li tiġi "gurata l-provvista ġenerali ta' servizzi postali bi prezzijiet li jistgħu jintlaqu mill-konsumaturi kollha.

47. Fil-kundizzjonijiet attwali, din il-kunsiderazzjoni timmilita favur li l-operaturi tan-network *pubbliku postali* li jipprovdu s-servizz universali jiġu kkunsidrati b'ala *servizzi postali pubbliċi* fis-sens tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva.

48. Madankollu, Royal Mail, il-Gvern Grieg, il-Gvern Irlandi, il-Gvern Svedi u l-Gvern tar-Renju Unit jożzeżżjonaw għat-tegħid inkunsiderazzjoni tad-Direttiva Postali fl-interpretazzjoni tas-Sitt Direttiva. Huma jsostnu li d-Direttiva Postali, li hija bbażata fuq l-Artikolu 95 KE, ma tistax twassal għal bidla f'dispożizzjonijiet fiskali li, skont l-Artikolu 93 KE, għandhom jiġu adottati b'mod unanimu. Li kieku l-leġislatur kelli l-intenzjoni jintroduxi bidla fl-eżenzjoni mill-VAT għas-servizzi postali, huwa seta', pereżempju, jemenda d-dispożizzjoni meta ssostitwixxa s-Sitt Direttiva bid-Direttiva 2006/112 (21).

49. Dawn l-ożzeżżjonijiet, madankollu, ma jistgħux jintlaqgħu. Il-kwistjoni f'din il-kawża ma tikkonfermawx emenda tas-Sitt Direttiva iġda l-interpretazzjoni tagħha fid-dawl tal-iskop tar-regola. Fil-limiti tal-formulazzjoni tagħha, huwa meġtie f'dan ir-rigward li jittieged inkunsiderazzjoni l-kuntest fattwali u l-kuntest leġislattiv Komunitarju fi-mien tal-applikazzjoni tal-eżenzjoni (22).

50. Għalhekk, fl-interpretazzjoni ta' kunċetti individwali tas-Sitt Direttiva, huwa konsistenti mal-prassi tal-Qorti tal-Ġustizzja li jsir riferiment għal regoli rilevanti tad-dritt Komunitarju li ma jaqgħamlux parti mid-dritt fiskali, sa fejn l-għanijiet tagħhom ikunu kongruwenti. Fis-sentenza Abbey National (23), pereżempju, il-Qorti tal-Ġustizzja interpretat il-kunċett ta' mmaniġar ta' fondi speċjali ta' investiment fis-sens tal-Artikolu 13B(d)(6) fid-dawl tad-definizzjoni korrispondenti fid-Direttiva tal-Kunsill 85/611/KEE, tal-20 ta' Diċembru 1985, dwar il-koordinazzjoni ta' liġijiet, regolamenti u dispożizzjonijiet amministrattivi li jirrelataw għal impriji ta' investiment kollettiv f'titoli trasferibbli (UCITS) (24).

— Applikazzjoni tal-eżenzjoni wara t-tneżija tar-riżerva għal "erti servizzi

51. TNT, il-Gvern Finlandi u l-Gvern Svedi isostnu wkoll, b'riferiment għall-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Geelhoed fil-kawża Dansk Postordreforening (25), li l-eżenzjoni tapplika biss sakemm ikunu għadhom jeżistu servizzi postali rriżervati għal "erti fornituri. L-Avukat Ġenerali fil-fatt kien tal-fehma li impriji postali jwettqu funzjoni pubblika li hija eżenti biss jekk jipprovdu servizzi rriżervati. Servizzi li, għalkemm jaqgħamlu parti mis-servizz universali, ma jkunux irriżervati esklużivament għal fornitur wieġed, jiġu pprovduti skont kundizzjonijiet normali ta' kompetizzjoni u n-natura tagħhom hija purament kummerċjali (26).

52. Fil-fatt, attwalment l-Artikolu 7 tad-Direttiva Postali ma jitlobx liberalizzazzjoni s?i? a i?da jippermetti r-ri?erva ta' numru strettament limitat ta' servizzi g?al fornitur wie?ed jew iktar. Madankollu, ir-Renju Unit u numru ta' Stati Membri o?ra ma g?adhomx ju?aw din il-possibbiltà.
53. Minkejja dan, ta?t l-Artikolu 4 tad-Direttiva Postali, l-Istati Membri g?adhom responsabbli, f'suq liberalizzat, sabiex ji?guraw li s-servizz universali jkun iggarantit. B'mod partikolari, huma g?andhom ji?guraw li r-rekwi?iti fir-rigward tal-kwalità u tal-prezz tas-servizzi postali, stabbiliti fl-Artikoli 3 sa 6 u 12 tad-Direttiva Postali, ikunu osservati mill-fornitur(i) ta' servizz universali.
54. Ir-Renju Unit ikkonforma ru?u ma' dawn l-obbligi billi g?amel lil Royal Mail responsabbli sabiex tiggarantixxi s-servizz universali u billi impona kundizzjonijiet adegwati fil-li?enzja mog?tija g?al dan il-g?an. Dawn il-kundizzjonijiet tal-li?enzja ta' servizz universali jvarjaw b'mod sinjifikattiv mill-kundizzjonijiet li fihom joperaw il-fornituri ta' servizzi postali l-o?ra fir-Renju Unit, kif spjegat mill-qorti tar-rinviju.
55. Dan ifisser li, anki jekk ma jkollhomx drittijiet esklu?ivi, il-fornituri ta' servizz universali ma jipprovdwx is-servizzi tag?hom f'suq kompletament ?ieles organizzat biss fuq il-ba?i ta' kunsiderazzjonijiet ekonomi?i. G?all-kuntrarju, huma jwettqu wkoll funzjoni fl-interess pubbliku u g?alhekk huma su??etti g?al kontroll spe?ifiku mill-Istat. G?aldaqstant, ikun konsistenti mal-g?an tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva jekk il-fornituri tas-servizz universali ji?u kklassifikati b?ala "servizzi postali pubbli?i" fis-sens ta' din id-dispo?izzjoni u jekk is-servizzi tag?hom ji?u e?entati mill-VAT.
56. Ta' min ifakkar f'dan ir-rigward li, kif jirri?ulta b'mod ?ar mill-premessa 16 fil-preambolu tad-Direttiva Postali, ir-ri?erva ta' ?erti servizzi hija inti?a li ti?guraw l-operazzjoni tas-servizz universali f'kundizzjonijiet finanzjarjament ibbilan?jati. L-g?an ta' ri?erva g?alhekk huwa li jin?amm il-bilan? finanzjarju tal-fornitur ta' servizz universali sabiex dan ikun jista' jwettaq il-funzjoni tieg?u fl-interess ?enerali (27). Apparti mill-iffinanzjar tal-pi?ijiet partikolari tas-servizz universali, ir-ri?erva ta' ?erti servizzi g?alhekk mhijiex ibba?ata fuq kunsiderazzjonijiet o?ra marbuta mal-interess pubbliku. G?alhekk, ma hemm ebda ra?uni g?aliex l-e?enzjoni fl-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva g?andha tkun tiddependi mir-ri?erva ta' ?erti servizzi peress li l-protezzjoni tas-servizz universali xorta tibqa' fl-interess pubbliku jekk il-ba?i finanzjarja g?aliha ma jkollhiex g?alfejn ti?i stabbilita bl-g?oti ta' drittijiet esklu?ivi.
57. Barra minn hekk, interpretazzjoni bba?ata fuq ir-ri?erva ta' ?erti servizzi twassal sabiex l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva jitlef l-effett tieg?u f'numru ta' Stati Membri. Minkejja r-rekwi?it li e?enzjonijiet g?andhom ji?u interpretati b'mod strett, tali ri?ultat g?andu ji?i evitat sa fejn ikun possibbli (28).
- Interpretazzjoni fid-dawl tal-prin?ipju ta' newtralità fiskali
58. Fl-a??ar, fadalli ne?amina l-o??ezzjoni mqajma minn TNT, mill-Gvern Svedi? u mill-Gvern Finlandi? li, f'suq illiberalizzat, e?enzjoni tas-servizz universali tikser il-prin?ipju ta' newtralità fiskali u tag?mel ?sara lill-kompetizzjoni.
59. Il-prin?ipju ta' newtralità fiskali, li huwa inerenti fis-sistema komuni tal-VAT u li fid-dawl tieg?u g?andhom ji?u interpretati l-e?enzjonijiet, jipprekludi li operatori ekonomi?i li jwettqu l-istess tran?azzjonijiet ji?u ttrattati b'mod differenti fir-rigward tal-impo?izzjoni tal-VAT (29). F'dan il-prin?ipju huwa inklu? il-prin?ipju tal-eliminazzjoni ta' distorsjoni fil-kompetizzjoni li tirri?ulta minn trattament differenti g?all-finijiet tal-VAT (30).
60. Fil-konfront tal-o??ezzjoni tal-partijiet imsemmija, g?andu ji?i ammess li l-prin?ipju ta'

newtralità xorta wa?da ji?i osservat meta l-e?enzjoni ti?i applikata biss g?al fornituri li jwettqu servizzi postali rri?ervati. Dan min?abba li l-g?oti ta' drittijiet esklu?ivi lil fornitur wie?ed jag?milha *a fortiori* impossibbli li operatori ekonomi?i o?ra jwettqu tran?azzjonijiet simili li t-trattament fiskali differenti tag?hom jikser il-prin?ipju ta' newtralità.

61. Madankollu, dan ma jfissirx li l-prin?ipju ta' newtralità jinkiser b'mod awtomatiku jekk l-e?enzjoni ma tkunx ibba?ata fuq in-natura tas-servizzi b?ala servizzi rri?ervati i?da tapplika b'mod ?enerali g?al servizzi universali. Fil-fatt, huwa kompatibbli mal-prin?ipju ta' newtralità li ji?u e?entati biss is-servizzi mwettqa mill-fornitur ta' servizz universali sa fejn, min?abba r-rekwi?iti legali spe?jali li g?alhom huma su??etti, dawn is-servizzi ma jistg?ux jitqabblu mas-servizzi mwettqa minn fornituri o?ra ta' servizz postali u, g?alhekk, ma tin?oloq ebda distorsjoni tal-kompetizzjoni.

62. Il-qofol tas-servizz universali ggarantit fl-interess pubbliku minn Royal Mail huwa li l-konsumaturi kollha huma offerti numru ta' servizzi postali fil-punti kollha fit-territorju tag?hom b'tariffa stabbilita. B'mod partikolari, Royal Mail hija obbligata tipprovdi numru stabbilit ta' punti ta' a??ess (kaxxi tal-ittri u uffi??ji postali) minn fejn l-o??etti postali jin?abru mill-inqas darba kull jum tax-xog?ol. Royal Mail hija obbligata tikkunsinna l-o??etti postali permessi kollha bi prezz ra?onevoli u uniformi f'kull indirizz fir-Renju Unit u ma tistax, pere?empju, tirrifjuta li twassal o??etti f'zoni mwarrba jew tag?mel dan bi prezz og?la. Fl-a??ar, il-posta g?andha ti?i kkunsinnata f'kull jum tax-xog?ol fid-djar privati kollha u lill-konsumaturi kummer?ali kollha.

63. TNT mhijiex marbuta toffri servizzi komparabbli. Il-prin?ipju ta' newtralità fiskali g?alhekk ma je?tie?x, b'mod kategoriku, li t-tran?azzjonijiet ta' TNT u ta' Royal Mail ji?u ttrattati b'mod ugwali g?al finijiet fiskali. Jista' jkun il-ka? li fil-verità TNT tipprovdi xi servizzi li huma identi?i g?al dawk ta' Royal Mail b?al, pere?empju, il-?bir u l-issortjar ta' o??etti postali. Madankollu, is-servizz universali, li jgawdi minn vanta?? fiskali, jikkonsisti pre?i?ament fil-provvista ta' netwerk pubbliku postali b?ala sistema ta' fa?ilitajiet infrastrutturali u servizzi ta' kwalità spe?ifika bi prezz partikolari. G?aldaqstant, l-evalwazzjoni tal-komparabbiltà tat-tran?azzjonijiet ma tiddependix fuq it-tqabbil ta' servizzi individwali i?da fuq il-fatt li dawn jag?mlu parti minn sensiela ta' servizzi komprensivi pprovduti min-netwerk pubbliku postali (31).

64. Jekk dan jg?oddx g?all-attivitajiet kollha jew g?al u?ud mill-attivitajiet tal-fornitur ta' servizz universali g?andu ji?i e?aminat fil-kuntest tar-risposta li g?andha ting?ata g?at-tieni domanda.

65. Fi kwalunkwe ka?, g?all-finijiet tat-trattament fiskali mhuwix rilevanti jekk l-identità ta' fornitur ta' servizz universali kinitx innotifikata b?ala tali lill-Kummissjoni skont l-Artikolu 4 tad-Direttiva Postali. L-uniku fattur de?i?iv huwa li s-servizzi tieg?u jkunu jikkorrispondu, mill-aspetti materjali, g?all-karatteristi?i tas-servizz universali u li l-provvista ta' dawn is-servizzi tkun iggarantita g?al ?ertu perijodu permezz ta' kundizzjonijiet fil-li?enzja mog?tija lilu jew permezz ta' rekwi?iti legali. Dan jirri?ulta mill-fatt li jkun inkompatibbli mal-prin?ipju ta' newtralità jekk servizzi li jkunu sostanzjalment identi?i ji?u trattati b'mod mhux ugwali g?all-finijiet tat-taxxa min?abba s-sempli?i ra?uni li l-identità tal-operatur ekonomiku li jkun qieg?ed jipprovdihom ma tkunx ?iet innotifikata lill-Kummissjoni.

66. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet pre?edenti, ir-risposta g?all-ewwel domanda g?andha tkun li "servizzi postali pubbli?i" fis-sens tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva huma l-fornituri ta' servizz postali li jggarantixxu s-servizz universali. G?all-applikazzjoni tal-e?enzjoni mhuwix me?tie? li ?erti servizzi universali jkunu rri?ervati g?all-fornitur(i).

B – *It-tieni u t-tielet domandi*

67. Permezz tat-tieni domanda tag?ha, il-qorti tar-rinviju tixtieq tkun taf jekk l-Artikolu 13A(1)(a)

tas-Sitt Direttiva jkoprix it-tranżazzjonijiet kollha mwettqa minn fornitur ta' servizz postali li jaqa' ta' l-eżenzjoni. Jekk mhux is-servizzi kollha tal-fornitur huma eżenti, il-Qorti tal-Ġustizzja hija mitluba, fit-tielet domanda, tindika kriterji sabiex issir distinzjoni bejn is-servizzi li huma eżenti u dawk li mhumiex. Peress li dawn iż-żewġ domandi huma marbuta mill-qrib ma' xulxin, jien se nittrattahom flimkien.

68. Fil-fehma ta' Royal Mail, tal-Gvern tar-Renju Unit, tal-Gvern Grieg u tal-Gvern Irlandiż, il-formulazzjoni tal-eżenzjoni tirreferi biss għall-fornitur tas-servizz u ma teqax ebda distinzjoni bejn tranżazzjonijiet differenti tal-benefiċjarju ta' din l-eżenzjoni. Mill-banda l-oġra, fil-fehma tal-Kummissjoni u tal-Gvern Germaniż, l-eżenzjoni hija intiża li tapplika biss għal dawk is-servizzi tal-fornitur ta' servizz universali li jagħmlu direttament parti mill-provvista tas-servizz universali. Il-Kummissjoni tiddistingwi minn tali servizzi t-trasport ta' erti oġġetti postali mibgħuta f'numri kbar, li ma għandux jiġi eżentat. Fil-fehma tal-Gvern Germaniż, servizzi pprovduti skont termini u tariffi nnegożjati b'mod liberu ma jaqgħux fil-portata tal-eżenzjoni.

69. F'dan ir-rigward għandu jittfakkar għal darb'oġra li, skont l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva, il-provvista mis-servizzi postali pubbliċi ta' servizzi u l-provvista ta' oġġetti inidentali għalihom għandhom jiġu eżentati. Minbarra t-trasport tal-passiżieri u s-servizzi tat-telekomunikazzjonijiet, li huma espressament esklużi mill-eżenzjoni, din l-eżenzjoni ma tagħmel ebda riferiment għal servizzi partikolari pprovduti mis-servizzi postali pubbliċi.

70. Għalhekk, *prima facie*, il-formulazzjoni tidher li tissostanzja l-fehma ta' Royal Mail u tal-Gvernijiet li jaqblu magħha. Fattur ieor li jimmilita favur l-opinjoni ta' dawn il-partijiet huwa li l-interpretazzjoni tagħhom tidentifika b'mod izar it-tranżazzjonijiet privileġġati sa fejn, fin-nuqqas ta' distinzjoni addizzjonali, ikun meqte' biss li jiġi kkunsidrat min jagħmel it-tranżazzjoni.

71. Madankollu, jekk l-uniku kriterju li jiġi applikat fil-fatt ikun li s-servizz jiġi pprovdut minn servizz postali pubbliku, ikun meqte' ukoll li jiġu eżentati mill-VAT dawk it-tranżazzjonijiet li ma jkollhom ebda rabta ma' servizzi postali b'al, pereżempju, il-bejgħ ta' kartolerija u ta' rigali f'uffiċċji postali. Dan manifestament ikun kontra s-sens u l-għan tal-eżenzjoni li l-VAT ma għandhiex tiġi imposta fuq il-provvista ta' servizzi speċifiċi fl-interess pubbliku. Barra minn hekk, la l-prinċipju ta' newtralità fiskali u lanqas il-prinċipju li l-eżenzjoni mill-VAT għandha, min'abba n-natura tagħha ta' deroga, tiġi interpretata b'mod strett, ma jkunu osservati.

72. Sabiex jittieđu inkunsiderazzjoni dawn ir-reqwiżiti tal-ażar, l-eżenzjoni għandha tiġi applikata biss għas-servizzi pprovduti minn servizz postali pubbliku, li dan is-servizz jipprovdi wkoll *b'ala tali*. Kif izar b'mod izar mir-risposta għall-ewwel domanda, l-eżenzjoni hija intiża li minnha jibbenefikaw is-servizzi tan-netwerk pubbliku postali li huma ggarantiti fl-interess pubbliku, u f'dan ir-rigward għandu jittieđed inkunsiderazzjoni l-approv adottat ta' id-Direttiva Postali.

73. Huwa minnu li, b'ala prinċipju, hija meqte'a interpretazzjoni uniformi tal-kunġetti li jinsabu fis-Sitt Direttiva (32). Madankollu, peress li d-Direttiva Postali ma tagħmilx armonizzazzjoni s'iza tas-servizz universali, jista' jkun hemm differenzi minn Stat Membru għal ieor fid-definizzjoni tas-servizzi li jagħmlu parti mis-servizz universali u tal-komponenti tagħhom, differenzi li jistgħu anki jaffettwaw l-eżenzjoni mill-VAT tas-servizzi postali.

74. Fis-sentenza Il-Kummissjoni vs Ilġermanja (33), il-Qorti tal-Ġustizzja diġà indikat li s-Sitt Direttiva ma influwenzatx il-mod kif l-Istati Membri jorganizzaw is-sistemi postali tagħhom sa fejn l-Artikolu 13A(1)(a) ikopri bl-istess mod l-imprizi tal-Istat li joffru servizz postali u dawk organizzati ta' id-drift privat. Huwa konformi mal-prinċipju ta' sussidjarjetà li Stati Membri jispeċifikaw is-servizzi postali li għandhom jiġu ggarantiti fl-interess pubbliku fid-dawl tal-karatteristiċi ġeografiċi, soġjali u ekonomiċi partikolari tagħhom.

75. Madankollu, għandu jingħad li l-Istati Membri għandhom l-obbligu li jikkonfermu l-eżenzjoni meta jkunu sodisfatti r-rekwiżiti tal-Artikolu 13A(1)(a) (34). Dan l-obbligu huwa rifless fi dritt korrispondenti għall-individwu. Meta japplikaw l-eżenzjoni mill-VAT, l-Istati Membri għandhom għalhekk jimxu mal-approva li huma jkunu adottaw fil-kuntest tar-regolarizzazzjoni tas-settur postali. Jekk l-Istati Membri jkunu jistgħu jiddefinixxu r-rekwiżiti ta' interess pubbliku għall-finijiet tal-eżenzjoni mill-VAT b'mod arbitrarju u mhux b'riferiment għad-definizzjoni tas-servizz postali universali, dan joqloq dubju dwar id-dritt għall-għoti tal-eżenzjoni.

76. Ma jistax jingħad li jeżisti servizz universali għas-sempliċi raġuni li jiġi pprovdut permezz tal-infrastruttura ta' fornitur ta' servizz universali. Sabiex ikun hemm servizz universali dan għandu jittiegi għad-dispożizzjoni tal-pubbliku ġenerali skont it-termini u t-tariffi standard li jkunu fissi. Huwa biss f'dan il-każ li dan is-servizz ikun jista' jittiegi b'ala servizz ipprovdut minn servizz postali pubbliku b'ala tali u li minnu jibbenefika b'mod partikolari l-interess pubbliku.

77. Kif josserva l-ustament il-Gvern Germani, b'riferiment għall-premessa 15 tal-preambolu tad-Direttiva Postali, fornituri ta' servizz universali jistgħu jinnegozjaw kuntratti ma' konsumaturi individwali. Tali servizzi ma jkunx ipprovduti minn fornitur fil-kapaċità tiegħu ta' servizz postali *pubbliku* peress li s-servizz skont dawn it-termini ma jkunx disponibbli għal kull konsumatur fl-istess mod iċċa jkun disponibbli biss għal konsumaturi b'kapaċità ta' nfiq partikolari.

78. Barra minn hekk, fir-rigward ta' dawn is-servizzi, li jiġu pprovduti b'mod addizzjonali għas-servizz universali u li mhumex suġġetti għall-obbligi applikabbli għalih, il-fornitur ta' servizz universali jinsab fl-istess pożizzjoni b'al kull fornitur ieġor ta' servizzi postali. Għaldaqstant, kemm il-prinċipju ta' newtralità fiskali u kemm il-projbizzjoni ta' distorsjoni tal-kompetizzjoni jipprekludu eżenzjoni.

79. Fis-sentenza Corbeau, il-Qorti tal-Ġustizzja diġà osservat li l-għoti ta' drittijiet esklużivi mhuwiex iġustifikat mill-Artikolu 90(2) tat-Trattat KEE (illum l-Artikolu 86 KE) fir-rigward ta' servizzi speċifiċi li ma jistgħux jiġu separati mis-servizz ta' interess ġenerali u li jissodisfaw l-ijiet speċjali ta' operaturi ekonomiċi (35). Huwa minnu li Royal Mail ma għandhiex drittijiet esklużivi f'dan is-sens. Madankollu, eżenzjoni mill-VAT tikkostitwixxi l-għoti ta' privileġġ lill-fornitur ta' servizz universali li, bl-istess mod, huwa iġustifikat biss mill-funzjonijiet ta' dan il-fornitur fl-interess pubbliku. Din l-eżenzjoni ma għandhiex tiġi estiża sabiex tkopri servizzi oħra li jingħataw lil operaturi ekonomiċi individwali fuq bażi individwali.

80. Mhuwiex għalxejn li l-Artikolu 14(2) tad-Direttiva Postali jipprovdi li l-fornituri ta' servizz universali għandhom iġommu kontijiet separati fis-sistemi interni ta' kontabbiltà tagħhom għal servizzi li jagħmlu parti mis-servizz universali u għal servizzi li ma jagħmlux parti. Skont it-tieni sentenza tal-Artikolu 14(2), dan japplika wkoll għal servizzi universali li mhumex irriġerati. Dan ir-rekwiżit huwa intiż li jiġura trasparenza fl-ispejjeż u li jeskludi kull sussidju trażversali bejn id-diversi kategoriji li jista' jagħti vantaġġi lill-fornitur ta' servizz universali meta jikkompeti ma' fornituri oħra.

81. Separazzjoni ta' diversi kategoriji ta' servizz postali hija meżiża wkoll fir-rigward tal-eżenzjoni sabiex il-fornitur ta' servizz universali ma jingħatax vantaġġi f'setturi fejn jikkompeti ma' fornituri oħra. Peress li f'kull każ huwa meżiż li jinġammu kontijiet separati għad-diversi kategoriji ta' servizzi, ma hemm ebda raġuni għaliex l-applikazzjoni b'distinzzjoni tal-eżenzjoni b'tali mod li tirrifletti din is-sitwazzjoni għandha twassal għal diffikultajiet ikbar fil-prattika.

82. Fir-rigward tas-servizzi postali għal oġġetti postali mibgħuta f'numri kbar, li, fil-fehma tal-Kummissjoni, lanqas ma għandhom ikunu eżenti mill-VAT, għandu l-ewwel nett jiġi osservat li dan mhuwiex terminu tekniku definit, pereżempju, fid-Direttiva Postali. Għall-kuntrarju, id-Direttiva

Postali tirrikonoxxi biss posta diretta b'ala kategorija speċjali. Il-posta diretta hija ddefinita fl-Artikolu 2(8) tad-Direttiva Postali b'ala "komunikazzjoni li tkun tikkonsisti unikament f'reklamar, tqegħid fis-suq jew materjal ta' pubbliċità li tkun tikkonsisti f'messa?? identiku, ?lief g'all-isem ta' l-indirizzat, l-indirizz u n-numru ta' identifikazzjoni kif ukoll modifikazzjonijiet o?rajn li ma jbidlux in-natura tal-messa??, li tintbagħat lil numru sinifikattiv ta' indirizzati biex tin?arr u titwassal fl-indirizz indikat minn min jibgħatha fuq l-o??ett innifsu jew fuq it-tge?wir tiegħu".

83. L-espressjoni "o??etti postali mibgħuta f'numri kbar" tista', minn na?a, tinftehem b'ala espressjoni li hija sinonima għal posta diretta. F'sens iktar wiesa', din l-espressjoni tista', b'mod ?enerali, tinkludi l-posta kummerċjali li tintbagħat f'volumi kbar minn min jibgħatha i?da li jkun fiha komunikazzjonijiet individwali b'al, pere?empju, fatturi minn impri?a tat-telekomunikazzjonijiet jew dikjarazzjonijiet tal-kontijiet bankarji mibgħuta mill-banek.

84. Irrispettivament minn kif tinftehem din l-espressjoni, huwa ?ar li l-e?enzjoni ma tistax tapplika meta dawn l-o??etti jin?arru bi prezzijiet innegożjati fuq ba?i individwali.

85. Anki meta ti?i applikata tariffa postali ?enerali, ma hemm ebda dubju li dawn is-servizzi mhumiex servizzi tipi?i li jagħmlu parti mill-?ti?ijiet immedjati tal-konsumaturi privati. Madankollu, b'ala prin?ipju, huwa wkoll fl-interess pubbliku li l-konsumaturi kummerċjali ji?u pprovduti b'network pubbliku postali.

86. Dan huwa wkoll ta' benefi??ju għal individwi privati, għalkemm b'mod indirett. Individwi privati għandhom interess li l-posta kummerċjali tintbagħtilhom bi prezzijiet ra?onevoli anki meta jgħixu f're?juni mbiegħda tal-Istat Membru. Jekk min jibgħat posta kummerċjali, b'al pere?empju bank, ma jkunx intitolat inaqqs il-VAT tal-input, il-VAT imposta fuq il-posta taffettwa fl-a??ar mill-a??ar il-prezz li min jibgħat il-posta jitlob mingħand il-klijenti tiegħu għas-servizzi tiegħu.

87. Fl-a??ar, fil-ka? ta' posta kummerċjali li jkun fiha komunikazzjoni individwali u li tin?arr b'tariffi ?enerali, huwa diffi?li li ji?i ddeterminat minn liema kwantità ta' o??etti mibgħuta din il-posta għandha ti?i kkunsidrata b'ala posta b'numri kbar li mhijiex e?enti. Dan il-livell minimu għandu jibda minn 50 fattura, li impri?a ta' daqs zgħir jew medju tibgħat ta' kuljum, jew għandu jkun sa eluf ta' fatturi, li impri?a kbira ta' utilità pubblika tibgħat? Għalhekk, tali o??etti postali ma għandhomx ji?u ttrattati b'mod differenti minn o??etti mibgħuta b'mod individwali b'kontenut individwali.

88. Mill-banda l-o?ra, tista' ssir distinzjoni fir-rigward tal-posta diretta fis-sens tal-Artikolu 2(8) tad-Direttiva Postali. Din tista' ti?i esklu?a mill-e?enzjoni minkejja l-applikazzjoni ta' tariffa postali universali peress li, fil-ka? ta' dawn l-o??etti, l-interess kummerċjali wara r-reklamar għall-prodotti jew għas-servizzi ta' min jibgħathom huwa l-interess predominanti. Fl-a??ar mill-a??ar, madankollu, huma l-Istati Membri li għandhom jidde?iedu kif, f'dan il-ka?, jibbilan?jaw l-interessi pubbli?i u privati. F'dan il-kuntest għandu jittie?ed inkunsiderazzjoni wkoll l-interess tal-impri?i li jikkompetu mal-fornitur ta' servizz universali sabiex jiksbu a??ess fuq termini ugwali għal dan is-settur tas-suq li jirrendi profitt.

89. Għalhekk, ir-risposta għat-tieni u għat-tielet domandi għandha tkun li huma biss dawk is-servizzi ta' servizz postali pubbliku li dan is-servizz jipprovdi wkoll b'ala tali, ji?ifieri s-servizzi universali pprovduti fl-interess pubbliku, li huma e?enti mill-VAT skont l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva. Għall-kuntrarju, dawk is-servizzi li huma pprovduti fuq il-ba?i ta' termini nnegożjati individwalment u li mhumiex su??etti għar-rekwi?iti tas-servizz universali mhumiex e?enti.

V – Konkluzjoni

90. Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preżedenti, nipproponi dawn ir-risposti għad-domandi magħmula mill-High Court:

1. “Servizzi postali pubbliċi” fis-sens tal-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva tal-Kunsill 77/388/KEE, tas-17 ta’ Mejju 1977, fuq l-armonizzazzjoni tal-liġijiet tal-Istati Membri dwar taxxi fuq id-dħul mill-bejgħ – Sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur miżjud: bażi uniformi ta’ stima, huma l-fornituri ta’ servizz postali li jggarantixxu s-servizz universali. Għall-applikazzjoni tal-eżenzjoni mhuwix meżtiegi li jgħoti servizzi universali jkunu rriżervati għall-fornitur(i).

2. Skont l-Artikolu 13A(1)(a) tas-Sitt Direttiva, huma biss dawk is-servizzi ta’ servizz postali pubbliċi li dan is-servizz jipprovdi wkoll b’ala tali, jiġifieri s-servizzi universali pprovduti fl-interess pubbliċi, li huma eżenti mill-VAT. Għall-kuntrarju, dawk is-servizzi li huma pprovduti fuq il-bażi ta’ termini nnegozjati individwalment u li mhumix sużżett għar-reqwiżiti tas-servizz universali mhumix eżenti.

1 – Lingwa oriġinali: il-ġermaniż.

2 – Sitt Direttiva tal-Kunsill 77/388/KEE, tas-17 ta’ Mejju 1977, fuq l-armonizzazzjoni tal-liġijiet tal-Istati Membri dwar taxxi fuq id-dħul mill-bejgħ – Sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur miżjud: bażi uniformi ta’ stima (l-U Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 9, Vol. 1, p. 23), issostitwita, b’effett mill-1 ta’ Jannar 2007, bid-Direttiva tal-Kunsill 2006/112/KE, tat-28 ta’ Novembru 2006, dwar is-sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur miżjud (l-U 2006 L 347, p. 1).

3 – Ara l-Komunikat Stampa IP/07/1164 tal-24 ta’ Lulju 2007.

4 – Il-formulazzjoni tal-Artikolu 132 tad-Direttiva 2006/112/KE hija identika. Dan l-artikolu jipprovdi għall-eżenzjoni tal-provvista mis-servizzi postali pubbliċi ta’ servizzi minbarra t-trasport ta’ passiżżieri u servizzi tat-telekomunikazzjonijiet, u tal-provvista ta’ ożżetti inidentali għalihom.

5 – Direttiva 97/67/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tal-15 ta’ Diċembru 1997, dwar regoli komuni għall-iżvilupp tas-suq intern tas-servizzi postali tal-Komunità u t-titjib fil-kwalità tas-servizz (l-U Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 3, p. 71), kif emendata bid-Direttiva 2002/39/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tal-10 ta’ Jannar 2002 (l-U Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 4, p. 316).

6 – Direttiva 2008/6/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill, tal-20 ta’ Frar 2008, li temenda d-Direttiva 97/67/KE dwar it-tlestija kompleta tas-suq intern tas-servizzi postali Komunitarji (l-U 2008 L 52, p. 3). Id-Direttiva tneqqi l-possibbiltà li jiġu rriżervati jgħoti servizzi mill-1 ta’ Jannar 2011 (perijodu ta’ implementazzjoni itwal, sal-ażar tal-2012, japplika għal 11-il Stat Membru).

7 – Konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali Geelhoed tal-10 ta’ April 2003, Dansk Postordrefoening (C-169/02, jabra p. I-13330, punt 79). Din il-kawża ma waslitx għas-sentenza peress li r-rinviju għal deċiżjoni preliminari jgħirrat wara li kienu ngħataw il-konklużjonijiet.

8 – Ara, f’dan is-sens, fir-rigward tal-Artikolu 13A(1)(b) u (?) tas-Sitt Direttiva, is-sentenzi tal-20 ta’ Ottubru 2003, d’Ambrumenil u Dispute Resolutions Services (C-307/01, jabra p. I-13989, punt 58) u tat-8 ta’ Jannar 2006, L.u.P. (C-106/05, jabra p. I-5123, punt 25).

9 – Ara l-proposta tal-Kummissjoni tad-29 ta’ Jannar 1973 għas-Sitt Direttiva tal-Kunsill fuq l-armonizzazzjoni tal-liġijiet tal-Istati Membri dwar taxxi fuq id-dħul mill-bejgħ – Sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur miżjud: bażi uniformi ta’ stima (Bullettin tal-Komunitajiet Ewropej, Supplement 11/73, p. 16).

- 10 – Sentenza d'Ambrumenil (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 8, punt 52); sentenzi tas-26 ta' Mejju 2005, Kingscrest Associates u Montecello (C?498/03, ?abra p. I-4427, punt 29); tal-14 ta' ?unju 2007, Haderer (C?445/05, ?abra p. I-4841, punt 18) u tas-16 ta' Ottubru 2008, Canterbury Hockey Club *et* (C-253/07, p. I?-7821, punt 17).
- 11 – Sentenzi tat-12 ta' Novembru 1998, Institute of the Motor Industry (C?149/97, ?abra p. I-7053, punt 18), d'Ambrumenil (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 8, punt 54), u tal-1 ta' Di?embru 2005, Ygeia (Kaw?i mag?quda C?394/04 u C?395/04, ?abra p. I-10373, punt 15).
- 12 – Sentenzi Haderer (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 10, punt 18) u Canterbury Hockey Club *et* (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 10, punt 17).
- 13 – Ara wkoll, f'dan ir-rigward, il-konklu?jonijiet tieg?i tal-15 ta' Di?embru 2005 fil-kaw?i mag?quda li wasslu g?as-sentenza tas-27 ta' April 2006, Solleveld u van den Hout-van Eijnsbergen (C?443/04 u C?444/04, ?abra p. I-3617, punti 39 u 49).
- 14 – Sentenza tal-11 ta' Lulju 1985, Il-Kummissjoni vs Il-?ermanja (107/84, ?abra p. 2655, punt 11).
- 15 – Sentenzi Il-Kummissjoni vs Il-?ermanja (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 14, punt 13) u tal-14 ta' Di?embru 2006, VDP Dental Laboratory (C?401/05, ?abra p. I-12121, punt 25).
- 16 – Sentenza Il-Kummissjoni vs Il-?ermanja (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 14, punti 11 u 19).
- 17 – Ara s-sentenza Il-Kummissjoni vs Il-?ermanja (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 14, punt 16).
- 18 – Ara l-konklu?jonijiet fil-kaw?a Dansk Postordrefoering (i??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 7, punti 70 sa 76).
- 19 – Ara l-punti 29 u 30 iktar 'il fuq ta' dawn il-konklu?jonijiet.
- 20 – Ara, pere?empju, il-formulazzjoni tal-ewwel sentenza tal-Artikolu 3(3) tad-Direttiva Postali.
- 21 – I??itata iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 2.
- 22 – Ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tas-6 ta' Ottubru 1982, Cilfit *et* (C?283/81, ?abra p. 3415, punt 20) u tat-18 ta' Ottubru 2007, Agrover (C?173/06, ?abra p. I-8783, punt 17).
- 23 – Senteza tal-4 ta' Mejju 2006, Abbey National (C?169/04, ?abra p. I-4027, punti 61 *et seq.*); g?al osservazzjonijiet iktar dettaljati dwar il-prassi tal-Qorti tal-?ustizzja ara l-punti 73 *et seq.* tal-konklu?jonijiet tieg?i f'dik il-kaw?a.
- 24 – ?U 1985 L 375, p. 3.
- 25 – I??itati iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 7.
- 26 – Konklu?jonijiet fil-kaw?a Dansk Postordrefoering (i??itati iktar 'il fuq fin-nota ta' qieg? il-pa?na 7, punt 79).
- 27 – Ara s-sentenza tal-15 ta' Novembru 2007, International Mail Spain (C?162/06, ?abra p. I-9911, punti 31 *et seq.*), b'riferiment g?as-sentenzi tad-19 ta' Mejju 1993, Corbeau (C?320/91, ?abra p. I-2533, punti 14 sa 16) u tas-17 ta' Mejju 2001, TNT Traco (C?340/99, ?abra p. I-4109,

punt 5) fir-rigward tal-Artikolu 86(2) KE.

28 – Ara l-punt 32 iktar 'il fuq ta' dawn il-konklużjonijiet u r-riferimenti fin-nota ta' qiegħ il-paġna 12.

29 – Sentenzi tas-7 ta' Settembru 1999, Gregg (C-216/97, ?abra p. I-4947, punti 19 u 20), Kingscrest Associates u Montecello (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 10, punt 29), L.u.P. (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 8, punt 24) u tat-28 ta' ?unju 2007, JP Morgan Fleming Claverhouse (C-363/05, ?abra p. I-5517, punt 46).

30 – Sentenzi tat-3 ta' Mejju 2001, Il-Kummissjoni vs Franza, C-481/98, ?abra p. I-3369, punt 22) u JP Morgan Fleming Claverhouse (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 29, punt 47).

31 – Wie?ed jista' jimma?ina sitwazzjoni fejn TNT tipprovdi servizz postali integrat li jkopri l-punti kollha fit-territorju nazzjonali billi tikkoopera ma' fornituri o?ra, b'mod partikolari ma' Royal Mail. Sa fejn tali servizz ikun konformi wkoll mar-rekwiżiti l-o?ra fir-rigward tal-prezzijiet, huwa jkun jista' jitqies b?ala servizz universali e?enti. Fil-fehma tiegħi, mhuwiex fil-fatt me?tie? li fornitur jipprovdi permezz tar-riżorsi tiegħu l-partijiet kollha ta' provvista li flimkien jiffurmaw is-servizz universali.

32 – Ara s-sentenzi Kingscrest Associates u Montecello (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 10, punt 22); Haderer (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 10, punt 17) u Canterbury Hockey Club *et* (iż-żgħir iktar fin-nota iktar 'il fuq ta' qiegħ il-paġna 10, punt 16).

33 – Iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 14, punt 16.

34 – Ara, f'dan is-sens, is-sentenzi Il-Kummissjoni vs Il?ermanja (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 14, punt 10), tas-6 ta' Novembru 2003, Dornier (C-45/01, ?abra p. I-12911, punt 81) u JP Morgan Fleming Claverhouse (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 29, punti 61 u 62).

35 – Sentenza Corbeau (iż-żgħir iktar 'il fuq fin-nota ta' qiegħ il-paġna 27, punt 19).